

O starém příběhu, Boží vůli a lidské (ne)trpělivosti

text: čtení + J 10,7-9

j+s 14.2.2016

čtení: Ex 6,1-11

1. neděle postrní

písně: 440 675 250 602 675 (VP: 682 176)

I. Starodávny příběh

Bůh se rozhodl, že dovede lidi ke svobodě a k požehnanému životu, a pověřil spoluprací na tomto úkolu Mojžíše a jeho bratra Árona. Byl tu však kdosi, kdo byl proti, totiž král řečený farao: "Vašeho Boha neznám," pravil a nařídil, aby jim přitvrdila robota. Nebudou už dostávat materiál, denní norma výroby však zůstane a navrch bude povoleno surovější bití. Lidi tuhle změnu vyčítali nikoli tomu, kdo ji způsobil, ale těm, na koho také dolehla (podobně jako se dnes mnozí lidé oboří na uprchlíky a ne na ty, kvůli komu prchají). V tom dávném případě se jejich hněv za faraonovo rozhodnutí svezl na Mojžíše s Áronem: "Všecko je to vaše vina, pošpinili jste jméno lidu u krále a my za to teď máme pykat!"

Něco na tom je: Kdyby faraona nedráždili, nemusely se (už tak zlé) poměry ještě zhoršit. Jenomže Bůh jim neslabil, že se nezhorší poměry, Bůh jim rovnou slíbil svobodu a dveře do Božího království. Když se však podíváte, jak tu kdo jeho vůli přijímal, spatříte dost neradostný obrázek:

Lid už na naději moc nevěří. Život mají těžký a nadto nedohlédnou dál než za humna (asi jako volení politici nedohlédnou dál než za jedno volební období). O Mojžíšovy vzkazy od Boha už nemají zájem.

Mojžíš už toho má dost, úkol je nad jeho síly a nevděk lidu ho deptá. Co chvíli chce dát Bohu výpověď – jenže pověří-li vás Bůh odpovědností za druhého člověka, jak byste před tím úkolem mohli utéct a kam?

Farao, tehdejší politická veličina, nemá ani v nejmenším chuť uznat, že by snad nad ním měl mít autoritu ještě někdo jiný, a nechápe, proč by měl někomu dopřávat svobodu (zvláště měří-li to jeho poradci jen ekonomickými a bezpečnostními hledisky svého státu a takový krok mu nedoporučují).

Vypadá to, že jediný, kdo tu stojí o lidskou záchranu, je Bůh. Ale ono to pro tuto chvíli stačí. Lidi sice mají dojem, že je pořád hůř a hůř, přesto právě teď startuje příběh cesty k záchraně.

Při další audienci se ukázalo, jaké představy o Bohu farao asi má. Slovo bůh pro něj znamená hlavně moc a neporazitelnou sílu. Těžko by si srovnal ve své královské mysli, že by k Boží vůli patřily věci tak obyčejné jako láska, pravda či svoboda. "Tak mi tu sílu a moc předvedte, prokažte ji nějakým zázrakem," povídá. Áron hodil na zem hůl a ta se stala drakem. Pěkný zázrak, jedna nula. Farao se však jen tak nedá, jeho čarodějové udělají totéž, co předtím Áron. Taky pěkné, tleská farao, jedna jedna. Áronův drak vzápětí sežral draky faraonových čarodějů. Dva jedna a konec představení, jenže s faraonem to nic nedělá; kdyby viděl divů sebevíc, neustoupí. Tudy cesta nepovede, neobvyklé jevy zvládá leckdo, jenže nic nedokazují, jako přesvědčovací argumenty stejně nefungují (a ani k víře nikoho nepřivedou).

Následuje řada katastrof zvaných egyptské rány. Mojžíš kupříkladu udeří holí do posvátného Nilu a voda se rázem změní v krev. Faraona to nezaskočí, tohle jeho čarodějové dovedou také. Aby ne, z dějin víme až moc dobře, že potoky krve umí prolévat kdekdo – zato vrátit to zpátky, působit pokoj a zastavit to trápení, to už se nevede.

Egyptské rány pak pokračují jedna za druhou, podle 2. knihy Mojžíšovy jich bylo deset, podle dvou biblických žalmů (78 a 105) přišly rány v jiném pořadí i v jiném počtu – i to je dokladem skutečnosti, že tolik nesejde na podrobnostech, nečteme přece kroniku, nýbrž vyznání.

II. Starodávny příběh a novodobí čtenáři

Číst ten příběh jako kroniku, četli bychom o Bohu, který člověka dožene a domlátí až tam, kde ho chce mít. Jenomže to kronika není. Není tu žádný letopočet, místo ani faraonovo jméno, protože je to spíš cosi jako podobenství. Kdosi (říkejme mu pracovně farao) tu chtěl být mocnější než všichni lidé a nikdo (farao ani lid) tu nedbá na Boží vůli – a tak není divu, že vzápětí čteme o světě, kde teče tolik krve, voda se nedá pít, vzduch není k dýchání ani život k žití. To my lidi způsobit dovedeme (těžší je vrátit to zpět) – ale za každým tím zlým egyptským znamením je skryta naděje, že Bůh chce něco jiného, než co se teď zrovna děje. Co dvorní kejklři nedokážou, dokáže Bůh. Jednou se jeho vůle naplní a kéž nás a naše (třeba chabé) síly k tomu použije.

Proto se ostatně modlíváme: "Bud' vůle tvá." To není rezignace ("dělej si co chceš"). Ta prosba znamená: ať se stane tvá vůle navzdory všemu zlému, co jí překáží. Ať se báživí nebojí a hladoví ať se najedí, otroci ať jsou svobodní, válečníci ať složí zbraně, zoufalí ať spatří naději – a my ať jsme tomu všemu nápomocni, jak budeme nejlíp umět. To je prosba bud' vůle tvá.

Boží lid – toho času otroci – sledoval v tom dění jedno Boží varování za druhým a hodně se z toho mohli naučit: sledovali názorný příklad, jak se komusi (v tuto chvíli faraonovi) hroutí všechny opory, na které spoléhal, jedna jistota za druhou. Nepochybně je to rozveselilo, než jim došlo, že se to netýká jen jakéhosi faraona, ale každého, tedy i kohokoli z nás (nečteme přece kroniku, ale vyznání, podobenství). Nač spoléhám, může vzít za své a člověk chtě nechtě musí sestoupit až k základním životním otázkám, kam se mu obvykle nechce.

Za každým tím zlým egyptským znamením je přitom skryta naděje, že Bůh chce něco jiného, než zlo, které se zrovna děje. Kdo to slyší, možná usoudí, že to je tedy Boží všemohoucnost na baterky, když se děje něco jiného, než Bůh chce. Leč právě v tom přece tkví lidská svoboda a lidská naděje (kterých si ve víře tak považujeme): za prvé že ne všechno, co se děje, je podle Boží vůle. Za druhé že Boží vůle tím není nijak zkrácena, Bůh chce pro lidi dobré, nabídl jim cestu, taky ji sám prošlapal a dává k dispozici svou pomoc. A za třetí je tu naděje, že na Boží vůli opravdu dojde. Máme svobodu se připojit (nebo ne) a můžeme to udělat po svém. A máme naději, že se nepřipojujeme zbytečně a marně.

III. O naději a trpělivosti

Vezmu si vás za lid a budu vám Bohem. Tuhle prazvláštní větu v tom vyprávění vyslovil Bůh a vlastně kvůli ní to všechno dodnes čteme. Ona to není žádná samozřejmost, že si Bůh někoho bere za svého. Právě o tom nás hodlá Bible ujistit. V tuto chvíli startuje příběh cesty k záchraně. Lidi o tom zatím ještě neví, ba dokonce o to zatím ani moc nestojí – však jsme viděli, že jediný, kdo o tuhle záchrannou akci stojí, je Bůh. Pro tu chvíli to stačí, protože to je to nejdůležitější – to, že si nás lidi bere Bůh za své (tedy i pod ochranu a požehnání).

I proto je tu ten příběh – abychom věděli, že řekne-li se "ještě ne", neznamená to "nikdy".

Ted' se v tom příběhu zrovna říká "ještě ne", ale to se změní a Mojžíš, lid i farao na to jednoho dne přijdou.

Budete-li číst dál, spatříte, že až budou tihle týraní otroci odtud pryč, konečně volní a na vlastních nohách, začnou na tuhle úděsnou otročinu vzpomínat skoro v dobrém: budou tvrdit, že to vlastně bývaly hrnce plné masa a ráj na zemi s drobnými vadami na kráse. Nemějme jim to moc za zlé, to tak lidé dělají (vždycky se snáze ohlíží dozadu, byť by to za moc nestálo, než vychází vstříc něčemu, co neznám).

IV. Závěr

Hospodin svému lidu neslibil, že se nezhorší poměry – slíbil otevřené dveře do Božího království. To bylo kdysi a my se k těm slibům dnes hlásíme jako dědicové dávných předků, co vyrazili z otroctví a bloudili pak pouští.

O pár staletí později řekl Ježíš učedníkům: Já jsem dveře pro ovce (ty ovce jsme my). Už je tady ten obrázek zase: dveře do Božího království. Aspoň víme, kudy vede cesta a kudy se vchází: přes Krista Ježíše.

Potom přišlo (podobně jako kdysi v poušti) nemilé překvapení, že ta cesta není úplně pohodlná – to když Ježíš podstoupil utrpení a smrt kvůli tomu všemu (aby dveře nezůstaly zamčené). Není milé, když je životní cesta nepohodlná a tak tak schůdná, jenže pamatujete na tamten starý příběh? Bůh přece neslibil, že nepřitvrdí robota a nezhorší se poměry – slíbil nám cosi ještě mnohem důležitějšího a vzácnějšího. Ježíš ty zmíněné dveře k Bohu otevřel – a co víc, vstupné netřeba platit, udělal to i za vás.

A zase běžel čas a Ježíše už nemůžeme doprovázet tak, jako kdysi jeho první učedníci, a přece je Bůh s námi (vliv Ducha svatého říkáváme té jeho přítomnosti). Zase je s námi a zase se nás snaží rozhýbat, abychom se odhodlali vstoupit do světa lásky a svobody a pravdy, do země zaslíbené. Jde se tam celý život, cesta je to místy dost nepohodlná, ale cíl za to úsilí stojí.